

Postbus 2894 1000 CW Amsterdam

Aan de woordvoerders van de vaste commissie voor
Justitie en Veiligheid

Landelijk Bureau

Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

datum 05 september 2018

betreft AO Vreemdelingen- en asielbeleid, 12 september 2018

ons kenmerk O22.18-191.RW

Geachte woordvoerders,

Ten behoeve van het AO Vreemdelingen- en asielbeleid op 12 september vraagt VluchtelingenWerk Nederland uw aandacht voor de volgende onderwerpen:

1. Alarmerend lange wachttijden asielprocedure

Wat betreft het nationale asielbeleid maakt VluchtelingenWerk zich ernstige zorgen over de wachttijden bij de IND. De wachttijd voordat mensen kunnen starten met hun asielprocedure is inmiddels opgelopen tot ongeveer 20 weken. Dit terwijl de het aantal eerste asielaanvragen dit jaar nauwelijks is toegenomen ten opzichte van 2017¹. De afgelopen twee jaar bleef het aantal asielaanvragen laag en stabiel. Er is dus duidelijk geen sprake van overmacht. Na de periode van de hoge aantallen asielaanvragen in 2015-2016 en de daarmee gepaard gaande wachttijden voor de start van de asielprocedure is uitdrukkelijk het voornemen van het kabinet geweest dergelijke wachttijden te voorkomen. Het is een van de redenen dat het kabinet in het regeerakkoord heeft vastgelegd om tot een flexibeler asielsysteem te komen, waarbij ook in tijden van hoge instroom de asielketen als het ware mee kan 'ademen'. Het is daarom onbegrijpelijk dat een dergelijke situatie zich nu in tijden van lage 'instroom' voordoet.

VluchtelingenWerk is van mening dat het op tijd beoordelen van asielaanvragen meer prioriteit moet krijgen. Zo weten asielzoekers snel waar ze aan toe zijn, en kunnen ze zich ook snel richten op hun integratie of terugkeer naar hun land van herkomst. Dat is in het belang van de vluchteling zelf, maar ook in het belang van de overheid. Snelle integratie is ook in lijn met de voornemens van dit kabinet zoals verwoord in het regeerakkoord.

1 INS Asylum Trends July 2018, zie
https://ind.nl/en/Documents/AT_July_2018_Hoofdrapport.pdf

05 september 2018

AO Vreemdelingen- en asielbeleid, 12 september

Lange wachttijden van nu dus al bijna vijf maanden kunnen leiden tot onzekerheid, frustratie en onrust in de vluchtelingenopvang. Bovendien kunnen vluchtelingen pas na hun asielprocedure gezinshereniging aanvragen. Hierdoor blijven sommige gezinsleden langer in een onveilige situatie.

VluchtelingenWerk krijgt inmiddels al signalen van mensen met medische problemen die niet adequaat kunnen worden behandeld. Ook moeten bijvoorbeeld meerdere echtparen al maandenlang een kamer delen. Deze geconstateerde achterstand staat helaas niet op zichzelf en vormt een onwenselijke toevoeging aan de al bestaande opeenstapeling van achterstanden bij de verschillende overheidsdiensten, die belemmerend werken voor zowel terugkeer als de integratie. Zo zagen we eerder fors opgelopen wachttijden bij het aanvragen van gezinshereniging en het doen van inburgeringsexamen. De stapeling van wachttijden frustreert de integratie van vluchtelingen die een verblijfsvergunning krijgen. Zij willen en moeten zo snel mogelijk integreren en meedoen in de samenleving. Door de wachttijden duurt het niet alleen langer voor ze aan de slag kunnen, maar neemt ook hun actieve houding af. Dit concludeerde de WRR in het rapport 'Geen tijd verliezen' (dec. 2015), wat voor de overheid aanleiding was om procedures sneller en efficiënter te maken. Onlangs bleek uit CBS-cijfers dat van de statushouders die in 2014 naar Nederland kwamen na 3 jaar slechts 11% werk had gevonden. VluchtelingenWerk waarschuwt voor een herhaling van fouten uit het verleden en olopemde integratieachterstanden als de wachttijden niet snel worden teruggedrongen.

- Kan de staatssecretaris aangeven waar de oorzaak van deze huidige lange wachttijden ligt?
- Onderschrijft de staatssecretaris dat het noodzakelijk is dat wachttijden voor de asielprocedure worden voorkomen?
- Is de staatssecretaris bereid om zich in te zetten om deze achterstanden weg te werken? Op welke termijn verwacht hij dat de wachttijden zijn ingelopen?
- Welke maatregelen neemt de staatssecretaris om te voorkomen dat vluchtelingen in de tussentijd de dupe worden?

2. Landgebonden asielbeleid Afghanistan: onbegrip over nagenoeg ongewijzigd beleid

VluchtelingenWerk maakt zich, samen met 11 andere organisaties, al geruime tijd ernstige zorgen om de koers van het kabinet ten aanzien van Afgaanse vluchtelingen. Ondanks alle alarmerende berichtgeving en (internationale) rapportages over de toenemende, grote onveiligheid worden Afghanen nog steeds uitgezet naar dit land in oorlog. In de bijlage treft u onze gezamenlijke coalitiebrief aan, waarin we uitgebreider ingaan op het landenbeleid Afghanistan en de volgens onze organisaties noodzakelijke beleidswijziging.

05 september 2018

AO Vreemdelingen- en asielbeleid, 12 september

3. Kinderen van Chinese ouders en naturalisatie

De staatssecretaris heeft in de brief van 22 december 2017 uitleg gegeven over de (on)mogelijkheid voor veel Chinese houders van een pardonvergunning om te kunnen naturaliseren. Aan voormalig asielzoekers met een reguliere vergunning wordt sinds een aantal jaar de eis gesteld dat zij een geldig nationaal paspoort en geboorteakte moeten overleggen, terwijl dit voor het merendeel moeilijk of onmogelijk is. Zij komen uit landen waar de registratie niet op orde is, autoriteiten weigeren mee te werken aan het verstrekken van documenten en zij hebben geen contacten meer in die landen om hen bij het verkrijgen van documenten te ondersteunen. Voor die tijd kon deze groep net als asielstatushouders van deze eis worden vrijgesteld. Nu wordt een beroep op bewijsnood vrijwel nooit gehonoreerd. Het probleem is dat zij in een onmogelijke bewijspositie verkeren. Hoe bewijs je dat je niet bent geregistreerd, dat je documenten niet hebt of niet hebt gehad? Onwillige autoriteiten geven ook geen verklaringen af dat ze niet willen meewerken aan het verstrekken van documenten. Voor velen is ook het zonder paspoort reizen naar het land van herkomst (van de ouders) een probleem.

Het probleem wordt steeds nijpender vooral voor kinderen van houders van een pardonvergunning. Zij kunnen niet aan de eisen voldoen. Door de Nationale ombudsman² is speciaal aandacht gevraagd voor degenen die hier geboren zijn of als kind van asielzoekers naar Nederland zijn gekomen. Voor hun geldt dat zij hier vanaf hun geboorte of van jongs af aan leven en dat hun toekomst hier in Nederland ligt, maar dat zij ook de grootste belemmeringen ondervinden. Ze kunnen niet of maar beperkt reizen vanwege de visumplichten op grond van hun nationaliteit, dus ook geen studie doen of werk uitvoeren waarvoor reizen van belang is. Ze kunnen niet in het buitenland studeren of au-pair worden omdat ze vanwege verplaatsing van hun hoofdverblijf hun vergunning kunnen verliezen. Zoals uit onderzoek blijkt, is hun kans om werk te vinden met slechts een vergunning veel kleiner. Ze ondervinden belemmeringen bij het aanvragen van een hypotheek. Ze mogen niet meedoen met landelijke verkiezingen en als ze kinderen krijgen, hebben die dezelfde problemen.

De staatssecretaris geeft aan dat kinderen niet zelfstandig kunnen naturaliseren, maar het is de vraag waarom het belang van een kind - dat anders tweederangs burger moet blijven in Nederland - niet zwaarwegend genoeg is. Bij jongvolwassenen kan de IND volgens de staatssecretaris mogelijk meewegen dat voor degenen die in Nederland geboren zijn geldt dat de autoriteiten van het land van herkomst niet meewerken. Deze toezegging is echter nog te mager. Bovendien moet de jongvolwassene 866 euro betalen om zijn aanvraag in behandeling te laten nemen zonder te weten of dit succesvol zal zijn. Tot nu toe leert de praktijk dat bewijsnood weinig wordt aangenomen.

2 <https://www.nationaleombudsman.nl/nieuws/2018/update-reactie-op-rapport-geen-thuis-zonder-nederlands-paspoort>

VluchtelingenWerk bepleit dat aan kinderen van houders van een pardonvergunning de eis van een geldig paspoort en geboorteakte bij naturalisatie niet wordt gesteld.

4. Gezinshereniging

Zoals VluchtelingenWerk al vreesde, blijkt uit de beantwoording van de Kamervragen van Van Dijk op 7 juni 2018 dat het inwilligingspercentage van Eritrese gezinsherenigingsaanvragen sinds de introductie van het nieuwe beoordelingskader in november 2017 niet is gestegen. Het is blijven steken op 37%. Een bijzonder laag percentage aangezien voor de stille aanscherping van de uitvoering van het nareisbeleid in 2015 het inwilligingspercentage 70 tot 80% van de aanvragen betrof. Sinds 2015 moet aanvragers aantonen waarom zij geen officiële documenten kunnen overleggen. Het bewijsnoodcriterium vormt nog steeds een obstakel voor het aanbieden van aanvullend onderzoek, zoals DNA-onderzoek. Nederland is één van de weinige landen die dit toepast. Inmiddels zijn aan het Hof van Justitie van de EU prejudiciële vragen gesteld over de strijdigheid van dit beleid met de Gezinsherenigingsrichtlijn. Daarnaast baseren IND-medewerkers beslissingen over bewijsnood op een ambtsbericht Eritrea, waarvan ook de nieuwste versie onvoldoende informatie bevat over de specifieke situatie van gezinshereniging en te weinig is gebaseerd op objectieve bronnen.

Uitgangspunt van de Gezinsherenigingsrichtlijn is het bevorderen van gezinshereniging waarbij ten aanzien van de voorwaarden en de procedure rekening gehouden moet worden met de bijzondere situatie van vluchtelingen en hun gezinsleden. Door de veel te strikte uitvoering van het beleid krijgen Eritrese gezinnen geen eerlijke kans om de procedure met succes te doorlopen. Vele duizenden gezinnen die wel bij elkaar horen, blijven voor altijd gescheiden. VluchtelingenWerk ziet in de praktijk tot wat voor tragedies dit leidt en hoeveel (emotionele) schade aan vluchtelingen wordt berokkend. De staatssecretaris lijkt zich onvoldoende te realiseren welke negatieve impact dit op de integratie van deze vluchtelingen heeft. Daarnaast geldt dat er nog duizenden bezwaarprocedures lopen aangezien de IND nog steeds kampt met grote achterstanden.

VluchtelingenWerk dringt er op aan dat de werkwijze zoals deze gebruikelijk was voor 2015 te hervatten en in alle zaken waar een vluchteling geen officiële documenten kan overleggen aanvullend onderzoek te doen conform de Gezinsherenigingsrichtlijn, gericht op het daadwerkelijk herenigen van vluchtelingengezinnen. Dit betekent het in alle gevallen aanbieden van DNA-onderzoek om de gezinsband met biologische kinderen aan te tonen waarmee ook de ouder toegelaten kan worden. Voor de gezinnen zonder biologische kinderen moet meer waarde worden gehecht aan indicatieve documenten, de verklaringen over gezinsband van vluchtelingen zelf en dienen zo nodig zorgvuldige interviews te worden gehouden gericht op het herenigen van gezinnen.

05 september 2018

AO Vreemdelingen- en asielbeleid, 12 september

5. Overlastgevende asielzoekers

In de brief van 8 juni 2018 kondigt de staatssecretaris aan dat hij voornemens is alleenstaande minderjarige vreemdelingen die ouder zijn dan 16 jaar ook in een Extra begeleiding en toezichtlocaties (ebtl's) te plaatsen. VluchtelingenWerk heeft al eerder aangegeven geen voorstander te zijn van ebtl's. Nu er inmiddels enige ervaring mee is opgedaan, heeft VluchtelingenWerk de indruk dat het merendeel van de kleine groep asielzoekers die daar worden geplaatst (zware) psychische en vaak ook verslavingsproblemen heeft zonder dat daar adequate behandeling voor wordt geboden. Beide ebtl's zijn in voormalige detentiecentra gevestigd en in de eerste periode kan men niet of slechts onder begeleiding kortstondig van het terrein af. Bij terugkomst worden bewoners gefouilleerd. Deze de facto detentie van kinderen in verband met overlast is zeer onwenselijk.

VluchtelingenWerk pleit er met klem voor dat er geen minderjarigen in ebtl's, de facto detentieomstandigheden, worden geplaatst.

Gezien de ernstige problematiek van een groot deel van de bewoners en de omstandigheden die de facto detentie inhouden, zal het merendeel van bewoners na de drie maanden verblijf aldaar na overplaatsing naar een regulier asielzoekerscentrum waarschijnlijk eerder een gevaar voor medebewoners opleveren dan daarvoor. Uit de media blijkt dat er inmiddels een bewoner van een ebtl tijdens zijn verblijf is overleden. De Inspecties van Justitie en Veiligheid en de Gezondheidszorg doen hier onderzoek naar.

- Kan de staatssecretaris de uitkomsten van deze onderzoeken delen met de Kamer en betrekken bij de brief waarmee later dit jaar de Kamer over de ebtl's geïnformeerd zal worden?

6. WODC onderzoek Opvang- en onderdak van vreemdelingen zonder recht op verblijf en de invloed daarvan op terugkeer

Op verzoek van de staatssecretaris heeft het WODC een onderzoek laten uitvoeren naar opvang voor vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf. Dit in reactie op de maatschappelijke en politieke discussie in de afgelopen jaren over 'rondzwervende' asielzoekers op straat in de gemeenten, de uitspraak van het Europees Comité voor Sociale rechten van juli 2014 (inhoudende dat de Nederlandse staat vreemdelingen geen basale rechten zoals voedsel, kleding en onderdak mag onthouden) en de in reactie hierop door gemeenten ingerichte bed-bad-brood-voorzieningen. In het regeerakkoord is bepaald dat er 8 Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV's) worden ingericht voor mensen in Nederland zonder rechtmatig verblijf. VluchtelingenWerk benadrukt dat het onderzoek bruikbare handvatten biedt voor de inrichting van de aanstaande LVV's.

05 september 2018

AO Vreemdelingen- en asielbeleid, 12 september

Uit het onderzoek blijkt namelijk (o.a.):

- Een *stabiele leefsituatie essentieel* is om mensen in staat te stellen om mee te werken aan een duurzaam toekomstperspectief (permanent verblijf of terugkeer). De onderzoekers concluderen dat enkel nachtopvang daarom niet volstaat. Men is dan namelijk te veel bezig met het (over)leven in het heden en onvoldoende in staat om te werken aan doelen voor de lange termijn;
- *Activering en begeleiding* overdag (onder meer in de vorm van scholing of vrijwilligerswerk) helpt bij het meewerken aan een duurzame oplossing. Als mensen overdag wel worden opgevangen maar niet geactiveerd worden, kan dat alsnog verveling opwekken en demotiverend werken;
- Mensen willen over het algemeen pas goed meewerken aan een eventuele terugkeer als de juridische mogelijkheden voor een verblijf in Nederland zijn uitgeput. Het is van groot belang dat de vreemdeling volledig vertrouwt op de partij die de juridische begeleiding verzorgt en eventueel het nieuws moet overbrengen dat er geen mogelijkheden zijn voor legaal verblijf in Nederland. Voor een deel van de BBB-populatie is verlening van een *verblijfsvergunning toch een haalbare optie* gebleken, aldus de onderzoekers.

Uit het WODC-onderzoek blijkt dat een stabiele leefsituatie, begeleiding en activering noodzakelijk zijn om niet-rechtmatig verblijvende vreemdelingen te begeleiden. Ook blijkt dat een deel van de 'uitgeprocedeerden' alsnog een verblijfsvergunning krijgt. VluchtelingenWerk wijst erop dat deze conclusies van groot belang zijn voor de discussie rondom afgewezen asielzoekers en de wijze waarop de LVV's worden ingericht.

- Kan de staatssecretaris aangeven op welke wijze de conclusies uit het onderzoek, waaronder de erkenning dat een deel van de afgewezen asielzoekers alsnog recht blijkt te hebben op bescherming, worden betrokken bij de invulling van de LVV's?

7. Flexibilisering asielketen

In de brief van 5 juli 2018 geeft de staatssecretaris een uitwerking van de Migratieagenda. Een belangrijk onderdeel daarvan zijn de hervormingen van het opvangsysteem zoals dat in het Regeerakkoord aangekondigd is. Daarin staat dat 'kansrijke asielzoekers' worden opgevangen in kleinschalige opvang in de buurt van de gemeente waar zij gehuisvest gaan worden en die gemeente een start kan maken met de integratie. Ook moeten verhuizingen tot een minimum worden teruggebracht. Dit impliceert een ingrijpende wijziging omdat daarvoor noodzakelijk is dat de opvanglocaties evenredig verspreid worden over het land. Na een korte procedure in de GVL (Gemeenschappelijke Vreemdelingenlocatie) kan de asielzoeker of statushouder dan geplaatst worden in of vlakbij de gemeente waar de statushouder gehuisvest wordt.

05 september 2018

AO Vreemdelingen- en asielbeleid, 12 september

Met betrekking tot de scheiding 'kansarm-kansrijk' moet voorkomen worden dat asielzoekers langdurig in de GVL's en omliggende centra moeten verblijven. Voor zowel integratie als terugkeer is langdurig verblijf in grootschalige geïsoleerd liggende centra een belemmerende factor.

VluchtelingenWerk pleit ervoor dat aan de afspraak uit het regeerakkoord om opvang kleinschalig, dichtbij de gemeente van huisvesting waarbij verhuizingen tot één worden beperkt, vorm wordt gegeven door een evenredige spreiding van opvangplekken over de arbeidsmarktregio's na een korte procedure in de GVL's.

Wij hopen dat u bovenstaande inbreng wilt gebruiken voor het debat met staatssecretaris Harbers.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jasper Kuipers', with a large, stylized flourish extending to the right.

Jasper Kuipers
Adjunct-directeur

cc. De heer M.G.J. Harbers, staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Bijlage: NGO coalitiebrief Landenbeleid Afghanistan – AO 12 september 2018